

Täysistunto

Tiistai 12.9.2023 klo 13.59—14.56

4. Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvaa, julkisia työvoima- ja yrityspalveluja sekä palkkaturvaa koskevien lakien muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 11/2023 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Esittelemään tätä lakiesitystä on tullut ministeri Satonen. Keskustelu käynnistyy, olkaa hyvä, esittelypuheenvuoro, ministeri Satonen.

Keskustelu

14.05 **Työministeri Arto Satonen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Esityksessä ehdotetaan työttömyysturvalain useiden julkisia työvoima- ja yrityspalveluita koskevien lakien sekä palkkaturvaa koskevien lakien muuttamista. Esitys on luonteeltaan lainsäädäntöä korjaava. Muutoksilla korjattaisiin, tarkennettaisiin ja selkeytettäisiin säännöksiä niiden soveltamisessa esiin tulleiden havaintojen perusteella. Kaikki esitetyt muutokset ovat merkitykseltään vähäisiä.

Muutokset liittyvät pätevään syyhyn jättää toteuttamatta työllistymissuunnitelmaa, työllistymistä edistävän palvelun ajalta maksettavaan työttömyysetuuteen, työttömän määritelmään, työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättämiseen, työvoimakoulutusta koskevassa säännöksessä säädettyyn pykäläviittaukseen, työttömyysetuudella tuettua opiskelua koskevien tietojen toimittamiseen työ- ja elinkeinotoimistolle, viranomaisen tiedonsaantioikeuteen, asiakastietojen käsittelyyn työ- ja elinkeinotoimistossa ja työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa, toimivaltaan antaa vuorottelukorvausta koskevia työvoimapoliittisia lausuntoja sekä eräiden palkkaturvaan liittyvien tehtävien hoitamiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

Ainoa esitykseen liittyvä varsinainen uusi avaus liittyy työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettuun lakiin. Vaativimpien, enemmän harkintaa edellyttävien työttömyysturva-asioiden ratkaiseminen on keskitetty valtakunnallisesti Uudenmaan TE-toimiston tehtäväksi. Nyt esitetyllä lakimuutoksella laajennettaisiin Uudenmaan TE-toimiston toimivaltaa ratkaista kunnan sille siirtyvä asia silloinkin, kun asiaa ei olisi alun perinkään tullut siirtää kunnasta Uudenmaan TE-toimistolle. Työttömän näkökulmasta käsittelyaika lyhenisi näissä tilanteissa muutamilla päivillä, ja kyse on siis työttömän näkökulmasta parannuksesta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 24/2023 vp

Ehdotetut lait on pääosin tarkoitettu tulemaan voimaan syksyllä 2023. Palkkaturvaa koskevat muutokset liittyvät TE-palvelujen siirtämiseen kuntien vastuulle vuoden 2025 alusta lukien, ja nämä muutokset tulisivat voimaan vasta tuolloin.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesitys on siis toimitusministeristön lausunnolle laitama ja täysin puhtaasti tekninen, eikä tähän sisälly uuteen hallitusohjelmaan liittyviä kohtia — mutta sinänsä toki tarpeellinen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, ja sitten mennään keskusteluun. Puheet aloittaa edustaja Lyly. — Olkaa hyvä.

14.08 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin ministeri Satonen tässä hyvin toi esiin, nämä ovat teknisiä ja pieniä muutoksia, mutta nämä ovat lähteneet niitten viranhaltijoihin ja elinkeinoministeriön omista havainnoista. On erittäin hienoa, että kun näitä muutoksia havaitaan tuolla toimenpiteitä tehtäessä, niin niitä tehdään silloin ajassa — eritoten koska työttömien osalta jokaista byrokratian jarrua, joka jarruttaa sitä, ettei voi työllistyä, pitää pystyä täällä väistämään ja tekemään lainsäädäntöä sujuvaksi ja sillä tavalla nopeaksi toteuttaa. Siinä mielessä nämä muutokset ovat hyviä ja eritoten tänä päivänä, koska työllisyys on heikkenemässä ja työttömyys kasvamassa, ja mitä nopeammin me saadaan ihmisiä työllistettyä, sen parempi tässä on.

Siinä mielessä nämä pienetkin asiat ovat myöskin tulevaisuutta varten isoja, tärkeitä muutoksia, että kun nämä työvoimapalvelut siirtyvät aikanaan kunnille, niin kaikki asiat tulevat testattua vähän ennen sitä, ja nämä ovat yksi osa sitä kokonaisuutta.

Tämä on toimitusministeristön tekemää lainsäädäntöuudistusta, ja — toisin kuin nyt hallitusohjelmassa nämä jyrkät, isot työttömyysturvaan tulevat leikkaukset — tämä esitys, joka on tässä, on kannatettava, mutta niihin esityksiin, jotka tulevat myöhemmin syksyllä tänne arvioitavaksi, suhtaudumme erittäin kriittisesti. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Räsänen, Joona.

14.10 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Moni varmaan hieraisi silmiään, kun katsoi, että päiväjärjestyksessä käsitellään hallituksen esitystä liittyen työttömyysturvan muutoksiin, että joko ne hallituksen leikkaukset ovat saapuneet tänne saliin. Mutta tarkemmalla vilkaisulla todella käy ilmi, että itse asiassa tämä lainsäädännöllinen paketti, jossa nyt seitsemää lakia kokonaisuudessaan muutetaan, koostuu enemmänkin näistä teknisistä korjauksista, ja niin kuin edustaja Lyly edellä totesi, nämä muutokset ovat hyvinkin kannatettavia. Eli vaikka puhutaan teknisistä muutoksista, joilla ei sinänsä ole myöskään mitään vaikutusta julkiseen talouteen, niin näilläkin pyritään siihen, että meillä esimerkiksi työllisyyspalvelut toimisivat hieman nopeammin ja sitä kautta työttömät työnhakijat pääsisivät hieman nopeammin palveluiden piiriin, ja siltä osin nämä ovat kyllä erittäin kannatettavia.

Arvoisa puhemies! Sen sijaan varmaan moni tässä jo miettii, että nyt kun tehdään hieman teknisiä muutoksia, joilla työttömienkin tilannetta parannetaan, niin moni varmaan kyllä kauhulla odottaa sitä päivää, kun täällä käsitellään sitten niitä muita hallituksen tulevia esityksiä, joissa todella työttömyysturvaan hallitus on suunnitellut ennätysuuret leikkaukset. Ja niiden osalta täytyy todeta, että silloin kyllä ei voida mitenkään ajatella, että tässä työttömien asiaa oltaisiin parantamassa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 24/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Autto.

14.11 Heikki Autto kok: Arvoisa puhemies! Kiitos työministeri Satoselle tämän tärkeän parannuksen esittelemisestä.

Asiahan on aivan kuten edellä tässä Lyly ja Räsänen toivat esiin hallinnon omia havaintoja siitä, miten työvoimapalveluja voidaan parantaa ja työnsaantia vauhdittaa lainsäädäntöä kehittämällä. Ja kyllä, kun havaitsin, että tässä taitaviksi tunnetut edustajat Lyly ja Räsänen ovat puheenvuorot käyttämässä, niin itsekkin halusin puheenvuoron ottaa, kun ehkä aavistin, että he tällaista myötäsukaista puhetta nyt pitävät. Toivoisin, että tätä myötäsukaista puheenvuorot riittäisi sitten myös niille isoille uudistuksille, jotka ovat välttämättömiä. [Seppo Eskelisen välihuuto]

On täysin välttämätöntä, että myös meillä Suomessa — samoin kuin muissa Pohjoismaissa ja pääkilpailijamaissamme, esimerkiksi Saksassa tai muissa Euroopan maissa — tehdyt uudistukset työelämään toteutetaan, koska me haluamme ja ajattelemme niin, että suomalaiset ansaitsevat pohjoismaisen elintason — nimenomaan pohjoismaisen elintason. Emme voi tyytyä täällä Pohjolan perukoilla euroalueen keskiarvoon, koska meillä elinkustannukset ovat korkeita ja olosuhteemme ovat ankarat tässä karussa mutta kauniissa maassa. Kun omalla työllä ja suomalaisen yrittäjyyden kautta otamme elantomme, niin sen tähtäimenä pitää olla vain ja ainoastaan pohjoismainen elintaso. Tarvitaan myös pohjoismainen kilpailukyky. Tässä mielessä oli hienoa kuulla nämä kannustavat puheenvuorot myöskin erittäin taitavaksi tunnetulle työministeri Satoselle, ja toivon, että tällaista kannustavaa puhetta oppositiosta yli hallitus—oppositio-rajojen kuullaan myöskin jatkossa. Täysi tuki työministeri Satosen työlle.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Pekonen. [Timo Heinonen: Kehut jatkuu!]

14.13 Aino-Kaisa Pekonen vas: Arvoisa rouva puhemies! Kuten tässä ministeri edellä esittelypuheenvuorossaan jo totesi, valtaosa näistä muutoksista on teknisiä ja vähäisiä. Tässä on useita hyviä täsmennyksiä tuohon jo tehtyyn lainsäädäntöön, ja siitä kiitokset ministerille ja hallitukselle, mutta ihan muutama ongelmakohta, joihin haluan vielä tässä puuttua.

Arvoisa puhemies! Kun Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan työvoimapalveluiden lakisäätelistä palveluprosessia kevennetään, jotta rajallista resurssia voidaan käyttää tarkoituksenmukaisemmin ja asiakaslähtöisemmin, niin totean, että tämä on yksi harvoista hyvistä kirjauksista hallitusohjelmassa, mutta valitettavasti nyt tämä esitys ei näytä sitä toteuttavan vaan päinvastoin lisää palvelujärjestelmän byrokratiaa epätarkoituksenmukaisella tavalla. Kuten ministeri totesi, tässä on nytten kysymys edellisen hallituksen toimitusministeristön hännistä, joten toivon, että tätä esitystä olisi mahdollista tuolla valiokunnassa yhteistyössä ministerin kanssa vielä vähän pohtia.

Kun me tiedämme, että TE-toimistot ja kuntakokeilukunnat eivät tälläkään hetkellä pysty suoriutumaan määrällisten työnhakuvelvoitteiden asettamisesta ja seurannasta ja kaikes-ta työttömyysturvaan kytkeytyvästä byrokratiasta, ja nyt kun me luetaan sitä kritiikkiä, mitä monet toimeenpanijoista ovat tälle esitykselle lausuntokierroksella antaneet, niin näyttää siltä, että nämä resurssiongelmat pahenevat ja uusia ongelmia syntyy tämän esityksen myötä. Esimerkiksi Uudenmaan TE-toimisto toteaa lausunnossaan, että toteutuessaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 24/2023 vp

ehdotuksesta voi aiheutua kohtuuttomia tilanteita seuraamusjärjestelmän kannalta. Lausunnossa huomautetaan myös, että muutoksen myötä henkilölle voidaan asettaa palkkatukityön aikana työssäolovelvoite, jolloin hänelle ei synny lainkaan oikeutta työttömyysturvaan palkkatukityön päätyttyä. Samaan asiaan kiinnittää huomiota myöskin Hämeen TE-toimisto, ja tässä lainaus: ”Miten palkkatukityössä olevaa tuetaan, jos hän työolonsa aikana jättääkin velvoitettuja työpaikkoja hakematta ja hänelle asetetaan työssäolovelvoite eikä hän saakaan työttömyysetuutta, kun jääkin työn jälkeen työttömäksi?” Tampereen kaupunki puolestaan katsoo, että koska henkilö ei kokoaikatyössä saa työttömyysetuutta, sanktion merkitys on kyseenalainen ja sekavoittaa jo olemassa olevaa lainkohtaa entisestään. Muutos myös lisäisi entisestään kunnilta tarvittavaa resursointia työttömyysturvatehtäviin.

Kun nyt nämä työllisyyspalvelut ovat siirtymässä kunnille, niin olisi ensiarvoisen tärkeää keventää palveluprosessin sääntelyä, kuten tässä Orpon hallitusohjelmassakin todetaan. Kunnille pitäisikin antaa tilaa rakentaa palveluita yksilöllisistä tarpeista käsin ja myöskin kokeilla erilaisia malleja.

Nyt, arvoisa ministeri, olisinkin kysynyt teiltä: onko tätä esitystä mahdollista arvioida uudestaan suhteessa hallitusohjelman tavoitteisiin ja suhteessa näihin lausuntokierroksella esiin nostettuihin ongelmiin, joita tässä valmistelussa ei ole otettu huomioon?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Zyskiewicz.

14.16 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa rouva puhemies! Viime kaudella hallitus toteutti niin sanotun aktiivimalli kakkosen ja panosti lisää työvoimapalveluihin. Itse kuulun niihin, jotka katsovat, että työvoimapalveluihin panostaminen on järkevää politiikkaa työllisyyden edistämiseksi. Eli toisin sanoen uskon, että kun työttömästä henkilöstä otetaan useammin niin sanotusti koppi ja kun hänelle annetaan henkilökohtaisempaa palvelua ja ohjeistusta ja kun häntä autetaan paremmin työpaikan löytämisessä, niin tämä vaikuttaa myönteisesti asianomaisen henkilön mahdollisuuksiin työllistyä.

Edustaja Pekonen toi esiin tässä hallituksen esityksessä mahdollisesti olevia puutteita, ja olen aivan vakuuttunut siitä, että valiokuntakäsittelyssä varmasti nämä käytännön toimijoiden antamat asiantuntijalausunnat käydään tarkoin läpi ja tarvittaessa varmasti yhdessä hallituksen kanssa ollaan valmiita vielä hiomaan tätä esitystä niin, että se paremmin vastaisi sitä uuden hallituksen ohjelmassakin olevaa ajatusta siitä, että työvoimapalvelut toimisivat mahdollisimman järkevästi ja asiakaslähtöisesti.

Arvoisa rouva puhemies! Kun nyt on tullut tämä aktiivimalli kakkonen eli tällainen tietty määrällinen työnhakuvelvoite voimaan, niin olemme saattaneet mediasta lukea työnhakijoiden pettymystä siitä, että heille on tarjottu muita töitä kuin sellaisia, jotka vastaavat heidän omaa koulutustaan ja omaa aiempaa työhistoriaansa. Tässähän, rouva puhemies, ei pitäisi olla mitään uutta, koska sikäli kuin oikein muistan, meillä on nytkin voimassa lainsäädäntö, joka tarjoaa niin sanotun ammattisuojan kolmeksi kuukaudeksi, ja sen jälkeen työttömän henkilön tulisi olla valmis ottamaan vastaan muutakin hänelle sopivaa — siis fyysisesti ja psyykkisesti sopivaa — työtä. Ja tämä on tärkeätä kaikkien myös tietää ja ymmärtää.

Lopuksi en malta olla sanomatta edustajien Lyly ja J. Räsänen puheenvuorojen johdosta, että he aloittivat jo tässä yhteydessä pelottelun hallituksen tulevista työttömyysturvauudistuksista. Ne eivät ole jyrkkiä eivätkä ne aiheuta mitään kauhua. Päinvastoin on tärkeätä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 24/2023 vp

vahvistaa niin sanottua työn linjaa, eli tavoitteena toki säästöjen ohella on se, että työnteke olisi aina kannattavampaa kuin joutenolo ja sosiaaliturvan varaan jääminen. Tämä olisi erittäin tärkeä uudistus, että tätä pystyttäisiin viemään eteenpäin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Lindén.

14.20 Aki Lindén sd: Arvoisa puhemies! Nämä muutokset ovat teknisiä, niin kuin täällä on todettu, mutta me olemme tässä yhteydessä käyneet keskustelua nyt tästä työvoimapalveluiden muutoksesta, johon nämä liittyvät. Tässä muun muassa edustaja Autto nosti hyvin voimakkaasti esille pohjoismaisen mallin — mainitsi tosin myös Saksan, mutta puhui enemmän pohjoismaisista esimerkeistä. Edellisen eduskuntakauden aikana sosiaali- ja terveysvaliokunta vieraili Tanskassa ja saimme erinomaisen selvityksen Tanskan työllistämismallista. Muistini mukaan tilanne oli silloin sellainen, että kun Suomessa työttömyysprosentti oli seitsemän prosenttia, se oli Tanskassa viisi prosenttia. Mutta työntekijää kohti Tanskassa tehtiin viikossa vähemmän työtunteja kuin Suomessa, ja se ero oli suurempi kuin tämä työttömyysprosenttien välinen ero, jolloin itse asiassa niitä työntekijöitä kohti, jotka ovat työssä, Suomessa tehtiin yhteenlaskettuna enemmän työtunteja.

Tanskan-mallista on paljon kirjoitettu. Professori Henning Jørgensen kirjoitti erinomaisen kirjan nimeltä ”Consensus, Cooperation and Conflict: The Policy Making Process in Denmark”. Saamani käsityksen mukaan Tanskassa työllistämismalli on — kun se on kuntien vastuulla — hyvin räätälöivä. Eli todella panostetaan paljon ihmisten työn löytämiseksi ja räätälöidään sitä työtä, ja silloin tietysti, voisiko sanoa, ne niin sanotut keppipuolet tässä työllistämisessä ovat myös paljon pehmeämpiä, kun se positiivinen puoli on paljon voimakkaampi.

Tässä on viitattu myös hallituksen puheenvuoroissa, ei vain opposition puheenvuoroissa, tuleviin uudistuksiin. Itse en varsinaisesti niistä nyt muuta sano kuin siteeraan suoraan eilistä Aamulehteä, joka mainitsee seuraavasti: ”Monet muutosehdotukset kyllä palvelisivat”, siis nyt nimenomaan nämä edessä olevat työllisyyspolitiikan muutosehdotukset, ”erityisesti suuryrityksiä, mutta näilläkö lääkkeillä Suomen tuottavuus saadaan nousuun? Suomea vaivaa ennen kaikkea työvoimapula. Näillä muutoksilla työntekijöitä tuskin sitoutetaan työnantajiinsa paremmin. Isot työmarkkinamuutokset näkyvät koko yhteiskunnassa. Millaisia kerrannaisvaikutuksia olisi esimerkiksi sillä, jos työntekijän työsopimuksen ketjutus olisi jatkossa entistäkin helpompaa? Miten se vaikuttaisi yhä useamman uskallukseen tehdä isoja päätöksiä kuten omistusasunnon osto tai perhekoon kasvattaminen?” Ilta-lehti totesi eilen: ”Mitään järkeä ei ole omin toimin, kulutuskysynnän heikentämisen kautta, pahentaa taantumaa. Toisaalta talouden nousun taas alkaessa ja viennin vetäessä pitää työvoiman tarjonta olla yritysten käyttöön.” Eli ei vain poliittisen opposition tai niin sanotun vasemmiston taholta kritisoida näitä tulevia uudistuksia, vaan kyllä tämä on julkisen keskustelun ja ekonomistien keskustelun kohteena. [Juho Eerolan välihuuto]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Heinonen.

14.23 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies, hyvät ministerit! Kiitos ministeri Satoselle tämän asian maaliin viemisestä. Tällä parannetaan työttömien tilannetta, ja oli

Pöytäkirjan asiakohta PTK 24/2023 vp

mukava kuulla, miten myös vasemmisto-oppositiosta sosiaalidemokraattien edustaja J. Räsänen totesi, että työttömien asemaa parannetaan.

Työttömyyspalveluita parannettiin viime kaudella, ja olen edustaja Zyskowiczin kanssa kyllä samaa mieltä, että ne ovat järkeviä toimenpiteitä. Ja varsinkin kun tuo vasemmistohallitus toteutti tämän aktiivimalli kakkosen, jota he aiemmin olivat vastustaneet, niin sen vastinparina oli järkevä tehdä näitä toimenpiteitä työvoimapalveluiden parantamiseksi.

Työllisyystoimia tarvitaan, ja meidän tulee parantaa kannustimia ottaa vastaan työtä ja toisaalta työllistää, palkata uusia työntekijöitä. Tässä keskustelussa on noussut esille se, että te, ministeri Satonen, olette valmistelemassa toimia sen eteen, että ihmiset pääsisivät työhön kiinni. Kysyisin teiltä, minkälaisella aikataululla nämä asiat ovat nyt etenemässä, että ihmiset saataisiin työttömyydestä ja työttömyysturvan piiristä työhön ja työn syrjään kiinni? Uskon, että tätä moni suomalainen odottaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Östman.

14.24 Peter Östman kd: Arvoisa puhemies! Niin, nyt käsittelyssä olevat muutokset ovat — niin kuin olemme kuulleet — teknisiä, ja on hyvä, että oppositioltakin tulee tukea. Mutta sen sijaan olemme kuulleet jo soraääniä — niin kuin edustaja Zyskowicz totesi — kritiikkiä, koskien hallitusohjelman työllisyysreformia, vaikka siihen kuuluvat esitykset eivät ole edes saapuneet tänne eduskuntaan. [Aino-Kaisa Pekosen välihuuto]

Kuten menneet sukupolvet rakensivat suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa niin kai mekin haluamme rakentaa menestyvää Suomea — emme velalla vaan työnteolla ja yrittämällä. Siksi hallitus aikoo uudistaa työelämän lainsäädäntöä työllistämisen esteiden purkamiseksi, erityisesti pk-yritysten toimintaedellytysten vahvistamiseksi, siis ei pelkästään suuryrityksiä varten.

Toiseksi hallitus haluaa myös kehittää Suomen työmarkkinoita joustavampaan suuntaan, tavoitteena nimenomaan tukea työllisyyttä, talouskasvua, kilpailukykyä ja tuottavuuden kehitystä. Sitä me tarvitsemme. [Aino-Kaisa Pekosen välihuuto]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kemppi.

14.26 Hilikka Kemppi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia ministerille tämän hallituksen esityksen napakasta esittelystä ja ennen kaikkea sen tuomisesta eduskuntaan. Työllisyyden hoito siirtyy kuntiin puolentoista vuoden päästä, ja ajattelen, että se on viimeisen kolmen hallituskauden yksi suurimmista uudistuksista, varsin merkittävä myös mittakaavaltaan.

Tässä lakia muutetaan siten, että TE-toimistolla olisi mahdollisuus nopeuttaa kunnan asiakkaana olevan työnhakijan työttömyysetuuksien saamista. Tämä on varsin merkittävä muutos, vaikkakin luonteeltaan varmasti tekninen. Kannatan sitä ehdottomasti ja kaikkia näitä toimia, joilla työllisyyden kuntakokeilusta saataisiin apua kuntien arkeen.

Tämä työllisyyden siirto kuntiin ei ole pieni juttu. Se vaatii vielä toimenpiteitä, ja esimerkiksi tämä nuorten työpajatoiminta on yksi sellainen osa-alue, josta toivoisin, että myös siitä voitaisiin tuoda ehkä tekniseltäkin kuulostava hallituksen esitys. Nimittäin nämä työpajat ovat jääneet auki niin kuntien kuin sosiaali- ja terveyspalveluiden kesken, ja itse ajattelen niin, että ehdottomasti tämäntyyppinen työllistäminen kuuluisi kuntien tehtäväksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 24/2023 vp

Tämän hetken konkurssiaalto ja voimakkaasti kasvava työttömyys pakottavat suuntaamaan ajatuksia myös tulevaan. 60 000 uutta työtöntä vuoden sisällä — ajattelen, että on korkea aika toivottaa ministerille paljon voimia pitkiin työpäiviin tämän osalta. Toivon, että hallitus tuo myös hiukan konkreettisempia esityksiä työllisyyden hoidosta varsin vaikeassa tilanteessa suhdanteiden seurauksena, ja toivon myös, että tässä tullaan harkitsemaan uudelleen tätä työttömyysturvan lapsikorotuksen poistamista, niin että saamme turvallisen ympäristön myös kaikille työttömien lapsille.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Sirén.

14.28 Saara-Sofia Sirén kok: Arvoisa puhemies! Kiitos todellakin työministeri Satoselle asian esittelystä. Työllisyys, työelämä, työvoimakysymykset — tämä politiikan kokonaisuus on tällä hetkellä aivan syystä meidän keskustelun keskiössä, ja tällä kaudella on aivan kriittistä saada aikaan sellaista muutosta, jota muissa Pohjoismaissa ja muissa meidän verrokkeissa on jo pidempään edistetty.

On ollut mukava kuulla tämän keskustelun aikana rakentavaa lähestymistapaa oppositio—hallitus-rajat ylittäen tähän esitykseen, joka toki on luonteeltaan tekninen. Muihinkin hallituksen tuleviin esityksiin on jo vähän ennakkollisesti viitattu, ja hallituksen linjahan on tämä työn linja, että mahdollisimman moni saisi kiinni työn syrjästä ja pääsisi työelämään nykyistä paremmin.

Keskustelussa on viitattu myös valiokuntakäsittelyyn ja valiokunnassa tehtävään työhön. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa luonnollisesti tulemme asianmukaisesti käsittelemään niin tämän esityksen kuin muutkin tulevat, meidän valiokunnan sektorille kuuluvat esitykset erilaisia näkemyksiä ja asiantuntijoita laajasti kuullen.

Edustaja Lindén viittasi tuossa Tanskan malliin ja hieman perusteli niitä järjestelmän piirteitä, joita Tanskassa on käytettävissä tällä sektorilla. Tässä yhteydessä lienee sopivaa kertoa, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on matkaamassa nimenomaan Tanskaan ja tutustumaan Tanskan malliin.

Mutta vaikka kaiken kaikkiaan tämä esitys on tekninen, tällä sektorilla tapahtuu nyt paljon ja se on aivan välttämättömän tärkeää, joten toivottavasti hyvä ja rakentava vuorovaikutus ja keskustelu jatkuu näiden työllisyys- ja työelämäkysymysten ympärillä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona.

14.30 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tosiaan näillä esityksillä halutaan edelleen kehittää meidän työllisyyspalveluitamme, ja hyvä niin. Meillä on valtavasti siellä työllisyyspalvelujenkin puolella kyllä potentiaalia johtuen siitä, että tällä hetkellä olemme todella tilanteessa, jossa meillä oikeastaan alaa kuin alaa vaivaa työvoimapula, ja toisaalta tiedämme, että meillä edelleen on kuitenkin runsaslukuinen joukko myös työttömiä työnhakijoita. Jotta tätä tilannetta voidaan parantaa ja jotta voimme auttaa juuri niitä työttömiä työnhakijoita löytämään uuden työn, niin silloin kyllä keskiöön nousevat myös ne toimenpiteet, joita julkisissa työvoimapalveluissa teemme.

Jos vertailemme Suomen tilannetta vaikkapa muihin Pohjoismaihin, niin kyllähän se keskeinen ero on siinä, kuinka paljon resursseja käytetään nimenomaisesti yksilöllisiin palveluihin, joilla työttömiä työnhakijoita pyritään saamaan sitten työn syrjään kiinni. Tiedämme, että varsinkin tänä aikana meillä on henkilöitä, jotka joutuvat kärsimään pitkitty-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 24/2023 vp

neestä työttömyydestä, jossa varmasti monet muut sellaiset ominaisuudet, joita työmarkkinoilla tarvittaisiin, ovat syystä tai toisesta alentuneet. Jotta näitä ominaisuuksia voidaan kehittää, keskiöön tulevat nimenomaan nämä julkiset työvoimapalvelut. Tässä kyllä toivon hallitukselle voimia ja onnistumisia, jotta tilannetta voidaan parantaa. Tässä on iso reformi tehty edellisellä kaudella, ja tätä olisi tärkeää jatkaa, jotta pystymme huolehtimaan siitä, että jokainen työtön työnhakija saa mahdollisuuden työllistyä uudestaan. Se on tärkeää varsinkin sen takia, että pystymme vastaamaan toisaalta sitten siihen työvoimapulaan, joka todella jokaista alaa vaivaa.

Arvoisa puhemies! Sitten täällä on viitattu myös siihen, että näiden työvoimapalveluiden lisäksi työllisyyttä halutaan edistää sillä, että hallitus suunnittelee näitä uudistuksia — eli siis kansankielellä leikkauksia — esimerkiksi työttömyysturvaan ideanaan se, että sitten henkilölle nimenomaan tulisi kannuste siirtyä töihin. Varmasti lähtökohdiltaan kaikki ajattelevat, että tämä olisi oikein hyvä, mutta kun on enemmän nyt sitä materiaalia, jota hallituskin on tästä tuottanut — ja mitä julkisessa keskustelussakin on läpikäyty — niin itse asiassahan tässä varsinkin osa-aikatyön näkökulmasta käy juuri päinvastoin: näillä leikkauksillahan kannusteet nimenomaan osa-aikatyön vastaanottamiseen heikkenevät. Ja niin kuin tiedämme, jos haluamme työllisyyden määrällistä lisääntymistä, niin kyllä se todennäköisesti pitkälti kohdistuu myös sellaisiin työtehtäviin, joita tehdään osa-aikaisesti. Sen takia toivon, että hallitus vielä näitä uudistuksia miettisi tarkoin, ettei siinä aiheuteta vaan pahempaa ongelmaa, niin että itse asiassa sellaisten henkilöiden, jotka ovat tällä hetkellä osa-aikatyössä, ei kannata siinä osa-aikatyössä jatkaa vaan he siirtyvät sitten työttömiksi. Tässä ei tietenkään olisi mitään järkeä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Nyt alkaa hiljalleen loppua aika, mikä oli tälle aikataulutettu. Myönnän nämä kolme puheenvuoroa, mitkä tässä ovat, mutta jos tulee sitten enemmän pyyntöjä, niin ne siirtyvät sitten tuonne loppulistalle, koska tässä sitten vielä ministeri käyttää puheenvuoron. Mutta nämä kolme siis. — Ensimmäisenä aloittaa Bergbom, olkaa hyvä.

14.33 Miko Bergbom ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia tästä esityksestä, joka on toki luonteeltaan hyvin tekninen mutta sitäkin tarpeellisempi, ja näitähän on aina hyvä tuoda sitten, kun siellä virheitä huomataan.

Pystyn kyllä yhtymään siihen, että kun henkilö joutuu työttömäksi, niin siellä on ihmisiä, jotka tarvitsevat sitä apua, ja siihen ei välttämättä ole tässä maassa ollut aina ihan riittävästi resursseja, ohjaus siellä työvoimapalveluissa on ollut riittämätöntä. Mutta nyt kun tämä tulee siirtymään kuntien vastuulle, niin uskon, että siinä on mahdollisuus tehdä aika iso loikkakin — kun kunnat sitten saavat integroitua sen omiin järjestelmiinsä ja omiin toimintatapoihinsa, niin siinä tavallaan tulee kunnalle intressi huolehtia siitä, että se työtön aidosti pääsee takaisin sinne työmarkkinoille.

Mutta nyt on pakko kyllä kiinnittää huomiota siihen, että erityisesti sieltä salin vasemmalta laidalta alkoi välittömästi hyökkäys hallitusohjelmaa ja hallituksen toimia vastaan. Kyllä me kaikki täällä tiedetään, että teille kelpaisi ainoastaan ehkä tämmöiset teknisluontoiset korjaukset näihin kysymyksiin, mutta hallitus ymmärtää sen, että jos me halutaan huolehtia siitä, että Suomi on jatkossakin hyvinvointivaltio, niin se edellyttää myös sitä, että yhä useampi suomalainen on töissä. Jos katsotaan esimerkiksi hallitusohjelman sivua 241, liite D, ”Rakennepoliittiset toimet”, niin valtiovarainministeriön arvioimana työllis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 24/2023 vp

syysvaikutusta näillä toimilla olisi 41 000 työpaikan verran, ja se tarkoittaa julkiselle taloudelle yli miljardin — 1,1 miljardia — säästöä, eli sillä on aika merkittävä vaikutus. Te pyritte maalaamaan, että se on kylmäävää, se on kamalaa, se on hirveää, että nyt annetaan ihmisille myös vähän velvoittavuutta, että sinne töihin pitää mennä. Mutta se on se todellisuus, että tämä maa elää työstä ja kaikkien pitää pystyä omien kykyjensä mukaan työskentelemään tämän hyvinvointiyhteiskunnan eteen, jotta meillä on varaa rahoittaa ne sosiaali- ja terveyspalvelut, työttömyyden hoidon palvelut, Puolustusvoimat, koulut jne. Se ei vaan toimi, jos meidän työllisyysaste jää tavallaan jälkeen muista Pohjoismaista, ja jos katsotaan Suomen valtiontalouden tilannetta, niin se on aivan kestävä tontti. Nämä toimet eivät ole niin radikaaleja kuin te annatte ymmärtää ja haluatte kannattajillenne valitettavasti viestiä. [Eduskunnasta: Hyvä puhe!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Kaleva.

14.35 Atte Kaleva kok: Arvoisa rouva puhemies! Työttömiä tuetaan kaikkein parhaiten sillä, että he pääsevät nopeasti töihin. Se on kaikkein parasta työttömyyden hoitoa, ei se, että heitä pidetään siinä työttömyydessä ja sitten pallorellaan paikasta toiseen. Täällä muun muassa edustaja Räsänen puhui erittäin hyvin siitä, miten Tanskassa näitä asioita on hoidettu. Siellähän TE-palvelut nimenomaan toimivat sillä tavoin, että työttömyyden sattuessa henkilö otetaan nopeasti sinne palveluiden piiriin ja hänelle räätälöidään yksilöllisesti se, mitä hän tarvitsee — ehkä jotain koulutusta lisää, ehkä jonkin pätevyyden tai jotain muuta — taikka sitten hän lähtee hakemaan suoraan töitä. Eli kaikkia ei kohdella samalla tavalla.

Tämä on erittäin tärkeää, että jokainen saa siellä TE-palveluissa yksilöllistä palvelua. Suomessa on sellaisia tilanteita, että kun esimerkiksi haja-asutusalueella joudutaan menemään näihin haastatteluihin, niin se haastattelussa käyminen voi itse asiassa viedä koko päivän: aamulla lähdetään kotoa, mennään sillä ainoalla bussilla, joka menee, sinne keskustukseen, siellä käydään haastattelussa, tullaan takaisin. Onko tämä nyt sitten järkevää, että näitä työttömiä pallorellaan tällä tavoin? No, eihän se ole.

Lisäksi järkevää on se, että TE-palveluissa näillä palveluja tarjoavilla henkilöillä on vain tietty määrä niitä työttömiä yhdelle henkilölle, jotta he voivat keskittyä selkeästi yksilöllisesti siihen kunkin työttömän asemaan ja miten saadaan töitä. Tämä on erittäin tärkeää. Tätä hallitus on viemässä eteenpäin, nimenomaan tätä niin sanottua Tanskan mallia.

Tanskassa on myös näitä porkkanoita, niin kuin täällä esimerkiksi edustaja Lindén hyvin totesi, sitten on myös sitä keppiä: eli on tavallaan niitä, jotka kannustavat työntekoon, ja sitten niitä, jotka tavallaan ikään kuin pakottavat sitä työtöntä töihin. Ja molempia tarvitaan, mutta täytyy muistaa, että tämä malli on kokonaisuus. Se, mikä hallitusohjelmassa on, on kokonaisuus, ei sieltä voi erottaa vain yksittäisiä toimenpiteitä, jotka voivat näyttää ikäviltä, vaan sitä pitää katsoa kokonaisuutena.

Ja nyt kysymykseni onkin ministeri Satoselle. Kiitos tästä hyvästä esittelystä. Kysymys on se, että missä vaiheessa arvioitte, että tämä kokonaisuus alkaa hahmottua. Kun niitä yksittäisiä esityksiä tuodaan tänne saliin, niin missä vaiheessa voidaan olla siinä tilanteessa, että tämä tämmöinen Tanskan mallin... tai tähän työttömyyteen tavallaan työelämän rakenteelliset uudistukset kokonaisuutena alkavat vaikuttaa? — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 24/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja sitten tässä vaiheessa viimeinen puheenvuoro ennen ministeriä on edustaja Zyskoviczillä.

14.38 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Kemppi kritisoi puheenvuorossaan työttömyysturvan lapsikorotusten poistamista. Tämä on hyvin helppo maali, koska laajasti suuren yleisön on vaikeata ymmärtää sitä, että työttömyysturvasta aiotaan poistaa lapsikorotukset.

Mistä tässä on kyse? Haluaako hallitus lyödä erikseen lapsiperheitä? Haluaako hallitus edistää lapsiperheköyhyyttä? Ei tietenkään halua. Tosiasia tänä päivänä on kuitenkin se, että monet lapsiperheet ja varsinkin monet yksinhuoltajaperheet ovat kiistattomissa kannustinloukuissa. Tämä tarkoittaa siis sitä, että vaaditaan aika kovaa palkkaa, jotta yksinhuoltajan kannattaisi — siis taloudellisesti kannattaisi — vaihtaa sosiaaliturva työntekoon. Totta kai työelämään osallistumisessa on monia muita tärkeitä puolia, eläkekertymät, elämän säännöllisyys ja muu, mutta kyllähän nämä taloudelliset kannustimet usein ovat avainasemassa. Eli meillä lapsiperheet ja varsinkin yksinhuoltajaperheet — tähän on kiistatonta — ovat varsin usein kannustinloukussa eli tilanteessa, jossa työnteko ei juurikaan paranna taloudellista asemaa.

Mihin sitten pyritään tällä työttömyysturvan lapsikorotusten poistamisella? Pyritään yksinkertaisesti siihen, että myös matalapalkkainen työ olisi paremmin kannattava ja kannustava vaihtoehto sosiaaliturvaan verrattuna. Hyvin simppele kysymys tämän asian avaamiseksi on se, maksetaanko pienissä palkoissa lapsikorotuksia. Ei makseta. Tässä siis pyritään yksinkertaisesti siihen, että ne pienipalkkaisetkin työt, joita usein on tarjolla enemmän kuin niitä hyväpalkkaisia töitä, olisivat kannattava ja kannustava vaihtoehto.

Lisäksi on huomattava, että hallitusneuvotteluissa päätettiin, että osa siitä julkisen talouden taloudellisesta säästöstä, joka syntyy työttömyysturvan lapsikorotusten poistamisesta, käytetään toista kautta lapsiperheiden hyväksi. Yksi keino on muun muassa lapsilisien korottaminen tietyissä tilanteissa. Eli yhtäältä edistetään työnteon kannattavuutta ja kannustavuutta lapsiperheissä ja toisaalta vastaavat rahat käytetään lapsiperheiden hyväksi tavalla, joka ei ole omiaan ylläpitämään kannustinloukkuja.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin. Äsken totesin, että nuo puheenvuorot ovat ennen ministeriä, mutta haluaako edustaja Kulmuni käyttää nyt tässä puheenvuoron? [Ben Zyskowicz: Kaikesta päätellen!]

14.41 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia vielä tästä mahdollisuudesta. Huomasin, että ministeri on jo lähdössä kommentoimaan tätä varmasti hyvin laajaa tukea nauttivaa teknistä esitysluonnosta, mutta haluan myös samalla, kun täällä ei ollut mahdollista pyytää vastauspuheenvuoroa, niin ehkäpä sanoa tähän edelliseen puheenvuoroon, kun puheenjohtaja salli keskustelun tästä myös laajemmin ja täällä on käyty asiaan liittyviä hyviä ja huonoja puolia läpi.

Ehkä vielä, kun täällä äsken mainittiin nämä lapsikorotukset, kannattaa muistaa eri asioiden mittasuhteet. Täälläkin aivan perustellusti pyydettiin huomioimaan se kokonaisuus, mikä työllisyysvaikutuksilla on. Iso osa erilaista tukea saavista perheistä, sosiaaliturvaa tai asumistukea saavista perheistä, on työssäkäyviä jo tällä hetkellä — taitaa olla lähes tulkoon puolet. [Aino-Kaisa Pekonen: Kyllä!] Eli uskoisin, että se ongelma niinkään ei ole enää siellä kannustinloukussa vaan muussa työkyvyssä ja tiedossa ja taidossa, kuinka

Pöytäkirjan asiakohta PTK 24/2023 vp

päästä sosiaaliturvasta takaisin työelämään. Totta kai julkisen talouden tasapainon kannalta kaikki täytyy käydä läpi, mutta erityisesti nämä lapsikorotukset — mitkä nyt nousivat täällä edustajien Kemppi ja Zyskowicz puheenvuoroissa esille — kuitenkin ovat tarkoitettu lapsen etujen ajamiseen, ja jos ihminen on kaikista pienimmällä peruspäivärahalla ja saa noin vähän reilut 700 euroa kuussa ja on saanut yhdestä alaikäisestä 100 euroa siihen lisää, niin siellä se lapsikorotuksen leikkaushan on ihan todella iso prosentuaalinen leikkaus. Sen sijaan me saamme mukavan 100 euron veronkevennyksen. Tästä tulee varmaan se epäoikeudenmukaisuuden piirre.

No, sitten toisaalta varmasti tulemme täällä salissa vielä moneen kertaan käsittelemään sitä, että näitä suojaosuuksia — jotka työministeri hyvin tuntee, ja jotka nyt ovat jossain vaiheessa tulossa eduskuntaan — ei enää jatkossa olisi, ja luulenpa, että siellä saattaa tulla suurempi kannustin siihen, kannattaako ottaa vastaan se keikkatyö, joka toisi sinulle sitten sen alle 300 euroa niitä tuloja. Mutta kuten täällä on esiin tuotu, se on kokonaisuus. Ja lapsilisäkorotuksetkin, mitkä täällä mainittiin, ovat aivan hyviä ja perusteltuja, mutta kun ne hajoavat tietenkin koko väestölle sen universalismin perusteella, niin muutaman kymppin — esimerkiksi 20 euron — korotus lapsilisään nostaa noin 600 lasta pois köyhyysrajan alta. Sekin on merkittävä asia, mutta ne mittasuhteet niillä heikennyksillä ja parannuksilla ovat aivan eri luokkaa. Niitä me käsittelemme varmasti sitten lakiesitysten yhteydessä täällä, mutta uskoisin, että se pahin kannustinloukku ei enää välttämättä ole niissä meidän tämänhetkisissä tukitasoissa vaan siellä työkyvyssä ja taidossa löytää ja päästä eteenpäin sosiaaliturvasta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Koska olemme jo ylittäneet näin paljon aikaa, niin nyt mennään sitten päiväjärjestykseen, elikkä tässä on tosiaan aikataulutus. Ja nyt ministeri Satonen: tiedän, että ministerien aikataulut edellyttävät, että pyytään aikataulussa. — Ministeri Satonen, ja sitten me siirrymme toiseen asiaan.

14.44 Työministeri Arto Satonen: Arvoisa rouva puhemies! Aloitan edustaja Kalevan kysymyksestä ja samalla vastaan myös edustaja Heinosen kysymykseen, kun kyse oli tästä aikataulusta. En ajatellut nyt mennä tämän työttömyysturvaesityksen substanssiin, vaikka vähän mieli tekisi näiden puheenvuorojen johdosta — sitä varmaan pääsemme täällä vielä erikseen käsittelemään — mutta mielelläni kerron tämän aikataulun, koska se on ihan olennainen kysymys tässä.

Tämä työttömyysturvan uudistushan tulee nyt budjettilakina, eli onkohan se mahdollisesti lokakuun seitsemäs päivä, siis lokakuun alkupuolella, täällä eduskunnassa ja tulee voimaan pääosin vuoden alusta, mutta sitten siinä on myös niin sanottu toinen vaihe. Elikkä toki esimerkiksi tämä lapsikorotus on merkittävä, kuten täällä puhuttiin, mutta ne isoimmat ja merkittävimmät muutokset, jotka koskevat työttömyysturvan porrastusta, ikäsidonnaisia poikkeusmenoja, palkkatuetun työn suhdetta työssäoloehtoihin ja muuhun, tulevat sitten ensi keväänä, ja noin vuoden päästä näihin aikoihin nämä kaikki ovat voimassa.

Olennaista on se, että tarkoitus on, että samaan aikaan myös nämä palveluprosessit on saatu uudistettua siinä samassa yhteydessä. Siellä on yksi merkittävä kohta, joka myös tulee sieltä Tanskasta — kun täällä edustaja Lindén puhui Tanskan mallista — ja se on se, että kassoille tulee myös oikeus välittää työpaikkoja. Tämä on ymmärtääkseni hyvin laajalti tuettu asia, joka keventää toisaalta myös kuntien tehtäviä. Sitten siellä tulee juuri edustaja Pekosen mainitsema asiakaslähtöisempi palveluprosessi, ja siinä yhteydessä myöskin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 24/2023 vp

tätä määrällistä työnhakuvelvoitetta tullaan uudistamaan. Se on tärkeätä, että nämä velvoitteet säilyvät, mutta jatkossa on tarkoitus luottaa enemmän siihen asiakasvirkailijan omaan harkintakykyyn, että minkälaisia velvoitteita kenellekin työnhakijalle asetetaan. Siinä yhteydessä tulee varmasti sitten arvioitavaksi myöskin tämä palkkatukeen liittyvä työnhakuvelvoite, joka tämän esityksen mukaan koskee nimenomaan sitä viimeistä kuukautta, kun ollaan palkkatuella. Silloin jatkossa sitten, kun tämä varsinainen uudistus saadaan aikaan, virkailija voi harkita, minkälainen työnhakuvelvoite asetetaan henkilölle, jonka palkkatuki on loppumassa, eli tähän tulee joustavuutta.

Tämä on ihan olennainen kysymys, että samaan aikaan kun meillä työttömyysturvaa uudistetaan, meillä myös tätä palvelujärjestelmää uudistetaan niin, että pystytään paremmin palvelemaan niitä henkilöitä, jotka tarvitsevat apua uuteen työllistymiseen, eli heitä sekä kannustetaan siihen taloudellisesti mutta myös tarjotaan entistä yksilöllisempiä palveluita.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Olen pahoillani, mutta jatkoimme jo kymmenisen minuuttia yliajalle, ja siitä syystä joudun etenemään näin. Eli palaamme sitten, kun kohta 5 on käsitelty.

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.48.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 14.55.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 4 käsittelyä. Keskustelu siis jatkuu. — Siellä ei ole enää puheenvuoropyyntöjä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.